

Sisällys

4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri	2
4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen	2
4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	2
4.2.1 Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	3
4.2.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki	4
4.2.3 Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely	4
4.2.4 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.....	5
4.2.5 Osallisuus ja demokraattinen toiminta.....	5
4.2.6 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	6
4.2.7 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen	6
4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat	6
14 4.3.1 Oppimisympäristöt.....	6
15 4.3.2 Työtavat.....	9
4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	10

13. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri.	82
 13.1. Järvenpäälaisten koulujen toimintakulttuurin kehittäminen.	84
14. Oppimisympäristöt.	85
 14.1. Järvenpäälaiset painotukset.	85
15. Työtavat.	87
16. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet.	89
 16.1. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen Järvenpäässä.	90

13 4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusteen teksti

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsentyy valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun. Yhteisön toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Se on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta*
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista*
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä*
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta*
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.*

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusteen teksti

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppanien yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

4.2.1 Järvenpääläisten koulujen toimintakulttuurin kehittäminen

Koulujen toimintakulttuuria kehitetään paikallisen arvonelikenttämme painotusten mukaisesti. Arvonelikenttiin ovat vanhempien, oppilaiden ja opettajien työpajoissa seuloutuneet toimintakulttuurin kehittämisessä erityistä huomiota vaativat kohteet. Kukin koulu vastaa kehittämiskohteen koulukohtaisesta toteuttamisesta ja erityisistä omista painopisteistään. Toteuttamissuunnitelma sekä koulukohtaiset tavoitteet tarkentuvat lukuvuosisuunnitelmassa.

OPETUSSUUNNITELMAN ARVOJEN JÄRVENPÄÄLÄISET PAINOTUKSET JA TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISKOHTEET

YHTEISTYÖTAIDOT

- Hyvät käytöstavat: toisten huomioiminen ja kannustaminen sekä erilaisuuden ymmärtäminen ja arvostaminen
- Yhteisöllisyys ja me-henki: monenlainen yhteistyö oppilaiden, opettajien ja vanhempien välillä, luokka- ja oppiainerajoja rikkova yhteistyö
- Turvallisuus: oppimisympäristön tutkiminen aktiivisesti oppilaiden kanssa, riitatilanteiden selvittäminen ja kiusaamiseen puuttuminen (kaikilla kouluilla käytössä jokin kiusaamista ennaltaehkäisevä ohjelma)
- Oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo: ihmisoikeuksiin, erityisesti lapsen oikeuksiin tutustuminen ja niiden mukaisen toiminnan edistäminen
- Hyvä yhteys koteihin: vanhempainyhteistyössä käytössä paikallinen Kodin ja koulun yhteistyösuunnitelma.

HYVINVOINTITAIIDOT

- Liikunta: liikkumiseen kannustava tilojen käyttö, välituntirakenne ja piha
- Uni ja lepo: rentoutuminen ja leikki myös koulupäivän aikana
- Ravinto: kouluruokailun arvostaminen ja kehittäminen yhdessä oppilaiden ja vanhempien kanssa
- Elämänhallinta: uneen, lepoon, ravintoon ja muuhun elämänhallintaan liittyviä oppitunteja, teemapäiviä tai viikkoja (esim. alakouluilla käytössä *Hyvä mieltä yhdessä* materiaali)
- Vapaa-aika: kerhotoiminnan ja läksynlukutaitojen tukeminen ja kehittäminen yhdessä oppilaiden ja vanhempien kanssa
- Ympäristö: viihtyisan ympäristön luominen yhdessä koko kouluuyhteisön kanssa.

VASTUU ITSESTÄ JA MUISTA

- Vastuullisuus: vastuu omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja oppimisesta
- Yhteiset pelisäännöt: järjestyssäännöistä johdetut luokkien omat säännöt ja sopimukset
- Aktiivinen osallisuus: mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin (esim. oppilaskuntatoiminta paikallisen mallin mukaisesti)
- Ahkeruus ja työn arvostus: jokainen on tärkeä!
- Tavoitteellisuus, pitkäjänteisyys ja yrittäminen: ei anneta periksi!
- Kestävä elämäntapa: tavaroista ja oppimisympäristön siisteydestä huolehtiminen, materiaalien kierrätys ja säästeliäs käyttö.

OPPIMISEN ILO

- Myönteinen ja kiireetön ilmapiiri: positiivinen palaute, kannustaminen ja monipuoliset arviointimenetelmät
- Oppilaan ainutlaatuisuus: erilaisten oppimistyylien ja taitotasojen hyväksyminen
- Joustavat ja monipuoliset opiskeluryhmät: samanaikaisopetus, yhteisopettajuus ja työparityöskentely
- Monipuoliset työtavat: opiskelua myös luokan ulkopuolella
- Mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua: oppilaat mukana oppimisympäristön, toiminnan ja työtapojen suunnittelemisessa
- Opetuksen eheyttäminen: oppiainerajojen rikkominen ja todellisen maailman ilmiöiden ja teemojen tarkastelu kokonaisuuksina.

Koulujen kehittämistyön arvioinnin välineet ovat

- koulukohtainen tulokortti
- opettajan tulokortti
- rehtorin tulokortti
- koulun lukuvuosisuunnitelma
- alueelliset, kehittämistyötä arvioivat rehtoritapaamiset
- Kodin ja koulun yhteistyösuunnitelman yhteydessä tehtävä arviointi
- vuosittaiset vanhempain- ja oppilaskyselyt
- koulukohtainen aktiivinen oppilaskuntatoimintamalli
- vähintään joka toinen vuosi tehtävä oppilaiden oppimisympäristön kartoitus.

4.2.1 Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Perusteen teksti

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toiselta toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan kokeilla, tutkia ja oppia. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

4.2.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki

Perusteen teksti

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä.

Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen oppilashuolto opiskeluhuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

4.2.3 Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Perusteen teksti

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille. Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja ~~kanavaisuutta~~ **monikanavaisuutta**.

4.2.4 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Perusteen teksti

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti samalla, kun **ja** luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

4.2.5 Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Perusteen teksti

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnot täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä

yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteistyö **Yhteydet** eri maissa toimivien koulujen kanssa lisää **lisäävät** globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

4.2.6 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Perusteen teksti

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentamisessa **rakentumisessa**. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

4.2.7 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Perusteen teksti

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

14 4.3.1 Oppimisympäristöt

Perusteen teksti

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että ne oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

14.1 Järvenpääläiset painotukset

Kestävän kehityksen edistäminen kouluissa

Koulujen toiminnassa sekä oppimisympäristöissä tulee ottaa huomioon kestävä kehityksen osa-alueet: taloudellinen, sosiaalinen sekä ekologinen kestävyys. Koulun henkilökunnan sekä kiinteistöhuollon toimijoiden tulee huolehtia, että koulussa toteutuvat:

- energian ja veden säästävä käyttäminen
- kierrätys
- ympäristökuormituksen vähentäminen (esim. turhan kulutuksen välttäminen, kestävien ja laadukkaiden tavaroiden sekä materiaalien hankkiminen)
- jätteiden vähentäminen (esim. huomion kiinnittäminen pakkauskokoihin ja materiaaleihin)
- jalankulun ja pyöräilyn suosiminen

- ruokahävikin vähentäminen
- joukkoliikenteen käyttö retkikuljetuksissa
- sosiaalisten taitojen vahvistaminen sopivien ohjelmien kautta
- lähiyhteisön huomioiminen
- lähikohteiden suosiminen koulun retkillä ja leirikouluissa
- suunnitelmallinen oppimateriaalien hankinta ja käyttö.

Oppilaiden osallistuminen oppimisympäristöjen suunnitteluun

Oppiaineille ominaisten oppimisympäristöjen suunnittelun lisäksi Järvenpäässä oppilaat tekevät systemaattisen, oman koulun oppimisympäristön kartoituksen vähintään joka toinen vuosi. Havainnot kootaan oppilaskunnan hallituksessa. Kehittämistarpeita käsitellään ja jatkotyöstetään niiden luonteesta riippuen esimerkiksi suoraan rehtorin kanssa, oppilashuollon opiskeluhuollon, vanhempien tai vaikkapa keittiöhenkilökunnan kanssa.

Opiskelu luokkahuoneen ulkopuolella

Opiskelu tapahtuu aina mahdollisimman tarkoituksenmukaisessa ympäristössä. Vuosiluokittain etenevä Koulujen kulttuuripolku (KTS.LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN PAIKALLISESSA OPETUSSUUNNITELMASSA) huolehtii omalta osaltaan siitä, että opetusta tapahtuu oikeiden ilmiöiden äärellä, luokan ulkopuolella. Järvenpään rikas kulttuuriympäristö palveluineen on tasapuolisesti kaikkien oppilaiden ulottuvilla. Yksittäisten luokkien koulun ulkopuoliset retket kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Tilaratkaisujen ja varustetason kehittäminen

Koulujen kesken vaihtelevaa varustetasoa pyritään tasoittamaan yhteisen hankintaohjauksen avulla. Näin varmistetaan, että kukin koulu pääsee päivittämään välineistöään oppimisympäristöjä kehittäessään.

Järvenpäässä tilojen käyttöä kehitetään erityisesti joustava esi- ja alkuopetusyhteistyö huomioiden. Esiopetusryhmien tilat pyritään mahdollisuuksien mukaan järjestämään koulujen yhteyteen. Tämä mahdollistaa esi- ja perusopetuksen henkilökunnan tiiviin yhteistyön niin, että lapselle voidaan tarjota kulloistakin kehitysvaihetta parhaiten palveleva oppimisympäristö myös opetusryhmää päivän aikana vaihtaen. Tilaratkaisuissa huomioidaan myös koulun ulkopuolella toimivien esiopetusryhmien mahdollisuus toimia koulun tiloissa esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelman mukaisesti.

Muuallakin kuin esi- ja alkuopetuksen tiloissa joustava liikkuminen tilasta toiseen edesauttaa hyvää yhteistyötä. Erityisesti kiinnitetään huomiota liikkumiseen kannustavaan tilojen käyttöön. Esimerkiksi koulupihoja kehitetään tukemaan liikkuvaa koulupäivää sekä alueen asukkaiden lähiliikuntapaikaksi.

Kaikkia koulun tiloja tarkastellaan uuden opetussuunnitelman hengessä. Pyrkimyksenä on edistää opiskelun toiminnallisuutta sekä mahdollistaa mm. joustava oppilaiden ryhmittely sekä vaihteleva tilojen käyttö. Tilojen käytön suunnittelussa tulee ottaa myös huomioon oppilaiden tarve omaehtoiseen rauhoittumiseen ja virkistymiseen koulupäivän aikana.

Koulujen tieto- ja viestintäteknologisten valmiuksien kehittäminen

Koulujen tieto- ja viestintäteknologisia valmiuksia kehitetään keskitetysti, jotta varmistetaan oppilaiden välinen tasa-arvo laitehankinnoissa ja henkilökunnan osaamisessa. Koulujen kehittymistä ohjataan koulukohtaisten digitiimien avulla. Digitiimit laativat vuosittaisen suunnitelman siitä, miten koulu etenee tvt-osaamisessaan.

Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

15 4.3.2 Työtavat

Perusteen teksti

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnoiltaan terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsenyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

~~Sekä opetuksen eheyttäminen että~~ **Opetuksen** eriyttäminen ohjaavat **ohjaa** työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeisiin **tarpeille** ja mahdollisuuksiin **mahdollisuuksille** suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä koulu yhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

Järvenpäässä painotetaan oppimisen ilon tärkeyttä. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon seuraavat näkökulmat:

- Opetuksessa huomioidaan oppilaiden ainutlaatuisuus, erilaiset oppimistyyli ja taitotasot.
- Opiskeluryhmät voidaan muodostaa joustavasti samanaikaisopettajuutta ja työparityöskentelyä hyödyntäen.
- Opetuksessa käytetään säännöllisesti vaihtelevia työtapoja.
- Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan yhdessä opettajan kanssa.
- Opetuksessa tarkastellaan ilmiöitä ja teemoja kokonaisuuksina yli oppiainerajojen.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Perusteen teksti

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietoaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa *kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen* tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina *oppiainerajat ylittäen*. Eheyttämisen tapa ja kesto ~~voivat~~ voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa ~~muun muassa~~ *mm*:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempikestoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheyttynä kuten esiopetuksessa.

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoiseksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään perusteessa kuvattuja toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa*
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen*
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa*
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön*
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin*
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta*
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.*

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

*Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan arvioinnissa huomioon oppimiskokonaisuuksiin liittyvissä oppiaineissa **annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.***

16.1–Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen Järvenpäässä

Monialainen oppimiskokonaisuus tarjotaan oppilaalle vähintään kerran lukuvuodessa. Koulu voi halutessaan päättää lukuvuosisuunnitelmassaan useammankin kokonaisuuden toteuttamisesta. Koulujen suunnittelemissa monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa tallennetaan vinkkipankkiin kaikkien Järvenpään koulujen hyödynnettäväksi.

Järvenpään sijainti ja historia kulttuuriperinnöltään ja luonto-olosuhteiltaan ainutlaatuisen Tuusulanjärven ympärillä antaa paikallisen leimansa monelle yksittäiselle koulun oppiaineelle. Sen lisäksi oppilaille tarjotaan vähintään kerran alakoulun ja kerran yläkoulun aikana opintokokonaisuus, jossa elämää Tuusulanjärven ympärillä tarkastellaan monitieteellisesti useamman oppiaineen näkökulmasta. Oppimiskokonaisuuksien aiheita valittaessa huomioidaan niin kotiseudun kuin Suomen historian merkkitapahtumat ja ilmiöt. Oppimiskokonaisuuden laajuus on vähintään kaksi päivää.

Kulloinkin mukana olevat oppiaineet määräytyvät tutkittavan ilmiön mukaan. Kaikki oppiaineet opettajineen tuovat lukuvuoden aikana oman näkökulmansa johonkin oppimiskokonaisuuteen niin, että oppiaineesta riippumatta jokainen opettaja osallistuu lukuvuoden aikana jonkin monitieteisen kokonaisuuden suunnitteluun. Oppilaat ovat oppimiskokonaisuuden suunnittelussa mukana paikallisten oppilaiden osallistamisen mallin mukaisesti.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelun tulee sisältää seuraavat työvaiheet:

